

Οι ιαμβικές Καταβασίες των Χριστουγέννων - Μετάφραση Ερμηνεία (ζ´, η´ και θ´ Ωδή)

Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

ΩΔΗ Ζ´

Τῷ παντάνακτος, ἐξεφαύλισαν πόθῳ

Ἄπλητα θυμαίνοντος, ἠγκιστρωμένοι

Παῖδες τυράννου, δύσθεον γλωσσαλγίαν·

Οἷς εἶκαθε πῦρ, ἄσπετον τῷ Δεσπότη

Λέγουσιν· Εἰς αἰῶνας, εὐλογητὸς εἶ.

Απλή σύνταξη

Παῖδες ἠγκιστρωμένοι τῷ πόθῳ παντάνακτος
ἐξεφάυλισαν δύσθεον γλωσσαλγίαν τυράννου
θυμαίνοντος ἀπλητα¹, οἷς εἵκαθε² πῦρ ἄσπετον, ³
τῷ Δεσπότη λέγουσιν: εἰς αἰῶνας εὐλογητὸς εἶ.

Μετάφραση

«Οι τρεις Παῖδες ἀγκιστρωμένοι στον πόθο του παμβασιλέως Χριστοῦ,
καταφρόνησαν την αντίθετη γλωσσολαλιά του τυράννου,
ο οποίος ἦταν υπερβολικά θυμωμένος.
Σ' αυτούς λοιπόν υποχώρησε το ἀπερίγραπτα μεγάλο πυρ της καμίνου.
Αυτοί εἶναι που ἐφελναν στον Δεσπότη Χριστό:

είσαι δοξασμένος στους αιώνες των αιώνων».

Ερμηνεία

Υπάρχει και εδώ μια αντίθεση ανάμεσα στη στάση των ανθρώπων στο βασιλιά και στον τύραννο. Βασιλιάς και μάλιστα παμβασιλιάς είναι ο Χριστός, ο οποίος είναι τόσο αγαπητός και προσφιλής ώστε ποθούμε να είμαστε πάντα προσκολλημένοι, αγκιστρωμένοι πάνω του, σε αντίθεση με τον τύραννο, ο οποίος θυμώνει με το παραμικρό, βγάζει γλώσσα και βρίζει, απειλεί και τρομοκρατεί, όπως ο Ναβουχοδονόσορας, ο οποίος εκτός του ότι ήταν υβριστικός ήταν και υπερφίαλος. Ήθελε να τον προσκυνούν οι άνθρωποι σαν θεό. Τον θεό όμως ο ίδιος τον περιφρονούσε, όταν έλεγε προς του Τρεις Παίδες: «και ποιος είναι ο Θεός σας, που θα μπορέσει να σας πάρει από τα χέρια μου;».

Οι Τρεις Παίδες όμως κυριευμένοι από τον πόθο του Χριστού («έθελξας πόθω με Χριστέ, και ηλλοίωσας τω θείω σου έρωτι»), κυριευμένοι από την εσωτερική φλόγα που έκαιγε μέσα στην καρδιά τους για τον Χριστό, δεν υπολόγιζαν αλλά περιφρονούσαν την εξωτερική φλόγα της επταπλάσιας φλόγας του τυράννου και όχι μόνο εξουδετέρωναν την καυστική δύναμη της φωτιάς αλλά αντίθετα η δροσοβόλος κάμιнос διατηρούσε τους Τρεις Παίδες αβλαβείς και άκαυστους. Ζούσαν μέσα στη δροσοβόλο πνοή του Αγίου Πνεύματος και «εν αγαλλιάσει εβόων»: «Υπερύμνητε, ό τῶν Πατέρων Κύριος καὶ Θεός εύλογητὸς εἶ». Δοξασμένο το όνομα του Κυρίου, που τους αξίωσε να ζήσουν αυτό το θαύμα, να γευτούν κάτι από τη δόξα του Θεού, την οποία χαρίζει στους φλογερούς και αφοσιωμένους ανθρώπους του Θεού.

Ο τελευταίος στίχος μας θυμίζει τον αντίστοιχο στίχο της ζ΄ Βιβλικής Ωδής:

«Εύλογητὸς εἶ, Κύριε, ό Θεός τῶν Πατέρων ήμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ όνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνα»ς.

Αξίζει να κάνουμε μια αντιπαράθεση της Ωδής αυτής με την αντίστοιχη ζ΄ της Υπεραγίας Θεοτόκου στον Ακάθιστο Ύμνο.

Ώδη ζ΄. (του ακαθίστου ύμνου)

Οὐκ ἐλάτρευσαν τῆ κτίσει οἱ θεόφρονες, παρὰ τὸν Κτίσαντα,

ἀλλὰ πυρὸς ἀπειλήν, ἀνδρείως πατήσαντες, χαίροντες ἔψαλλον

Ἵπερύμνητε, ό τῶν Πατέρων Κύριος, καὶ Θεός εύλογητὸς εἶ.

ΩΔΗ Η΄

Μήτραν ἀφλέκτως, εἰκονίζουσι κόρης

Οἱ τῆς παλαιᾶς, πυρπολούμενοι νέοι

Ἵπερφυῶς κύουσαν, ἐσφραγισμένην.

Ἄμφω δὲ δρῶσα, θαυματουργία μιᾶ

Λαοὺς πρὸς ὕμνον, ἐξανίστησι χάρις.

Απλή σύνταξη

Οἱ τῆς παλαιᾶς νέοι πυρπολούμενοι ἀφλέκτως

εἰκονίζουσι μήτραν κόρης κύουσαν ἐσφραγισμένην υπερφυῶς.

χάρις δὲ δρῶσα ἀμφω μιᾶ θαυματουργία

ἐξανίστησι λαοὺς πρὸς ὕμνον.

Μετάφραση

Οι νέοι οι αναφερόμενοι στην Παλαιά Διαθήκη, οι οποίοι πυρπολούνταν

χωρίς να κατακαίονται, απεικόνιζαν την μήτρα της Παρθένου,

η οποία υπερφυσικῶς συνέλαβε και ἔμεινε πάλι σφραγισμένη.

Η θεία Χάρη και τα δύο αυτά θαύματα ,αφού ἐνήργησε με μία θαυματουργική δύναμη, διεγείρει τους πιστούς λαούς στο να υμνοῦν τον Θεό

Ερμηνεία

Ο συμβολισμός εδώ είναι εμφανής. Οι Τρεις Παίδες της Παλαιάς Διαθήκης (Ανανίας, Αζαρίας και Μισαήλ) εικονίζουν την μήτρα της αειπαρθένου Μαρίας, με τη διαφορά ότι, ενώ οι Τρεις Παίδες στέκονται στο μέσο της καμίνου και δεν φλέγονταν, η Παρθένος δέχτηκε μέσα της όλο το πυρ της Θεότητας του Χριστού και παρόλα αυτά δεν καταφλέγονταν. Και το σπουδαιότερο είναι ότι η μήτρα της Παρθένου δεν πειράχτηκε ούτε πριν ούτε μετά τη γέννηση του Σωτήρος Χριστού, αλλά παρέμεινε κλειστή όπως ήταν και πριν από την κύηση. Είναι η «*προ του τόκου παρθένος και κατά τον τόκον παρθένος και μετά τόκον παρθένος*». Ο τονισμός της αειπαρθενίας της Παρθένου Μαρίας έχει το λόγο της. Τονίζει την υπερφυά γέννηση του Χριστού, η οποία έγινε με θαυμαστό τρόπο, ο οποίος θέλει να αποδείξει από τη μια την θεότητα του Χριστού και από την άλλη την παντοδυναμία του Χριστού, ο οποίος είναι πάνω από τους φυσικούς νόμους, «*κύριος των δυνάμεων και πάσης κτίσεως δημιουργός*».

Όλα αυτά τα θαυμαστά πράγματα και στη μια και στην άλλη περίπτωση γίνονται με τη Χάρη του Θεού, η οποία ενεργεί χωρίς να δεσμεύεται από κανέναν και χωρίς να την εμποδίζει κανένας. Πρόκειται για δυο θαύματα, που έγιναν από μία θαυματουργική δύναμη, τη Χάρη Θεού, προς όφελος και σωτηρία των ανθρώπων. Δικαιολογημένα λοιπόν ξεσηκώνει όλους τους λαούς της γης, γιατί είναι υπόθεση όλων των ανθρώπων, προς δοξολογία και ύμνο. Κοιτάξτε και την αντίστοιχη Ωδή του Ακαθίστου Ύμνου και συγκρίνετε τις ομοιότητες και τις διαφορές.

Ωδή η΄ του Ακαθίστου Ύμνου

Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ ὁ τόκος τῆς Θεοτόκου διεσώσατο,

τότε μὲν τυπούμενος, νῦν δὲ ἐνεργούμενος,

τὴν οἰκουμένην ἄπασαν ἀγείρει ψάλλουσιν·

Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε τὰ ἔργα καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

ΩΔΗ Θ΄

Στέργειν μὲν ἡμᾶς, ὡς ἀκίνδυνον φόβῳ

Ῥᾶον σιωπῆ· τῷ πόθῳ δὲ Παρθένε

Ῥᾶον σιωπῆ· τῷ πόθῳ δὲ Παρθένε

Ῥᾶον σιωπῆ· τῷ πόθῳ δὲ Παρθένε

Ἐργῶδες ἐστίν· ἀλλὰ καὶ Μήτηρ σθένης Ὅση πέφυκεν, ἢ προαίρεσις δίδου.

Απλή σύνταξη

Ρᾶον μὲν ἡμᾶς στέργειν σιωπῇ ὡς ἀκίνδυνον φόβῳ ·

Ἐργῶδες ἐστὶν τῷ πόθῳ δὲ Παρθένε ὑφαίνειν ὕμνους τεθηγμένους συντόνως

ἀλλὰ καὶ καὶ (σύ)Μήτηρ δίδου σθένος ὅση πέφυκεν ἡ προαίρεσις.

Μετάφραση

«Ευκολότερο είναι εμείς να αγαπάμε την σιωπή, γιατί αυτό δεν παρέχει κανένα κίνδυνο, μήπως κάνουμε κάποιο λάθος. Το να πλέκουμε λοιπόν, Παρθένε, ὕμνους πολύ καλά επεξεργασμένους, είναι πολύ δύσκολο και κοπιαστικό αλλά κινούμαστε

από πόθο για Σένα. Αλλά και Συ Μητέρα, ὅση είναι εκ φύσεως η δική μου προαίρεση, ἄλλη τόση δίνε και σε μένα τη δική Σου δύναμη».

Ερμηνεία

Οι δυο λέξεις κλειδιά στο τροπάριο αυτό είναι: «σιωπή και πόθος». Ο υμνογράφος κλείνοντας τον ὕμνο, τον εγκωμιαστικό λόγο προς την Παρθένο Παναγία, αισθάνεται την ανάγκη να απολογηθεί για το τόλμημα που έκανε, να υμνήσει την Παρθένο Μαρία. Βρέθηκε σε ένα δίλημμα: Να μιλήσει για αυτά τα θαυμαστά

πράγματα, που είναι πολύ δύσκολο να τα υμνήσει, η να σιωπήσει;

Βέβαια η σιωπή είναι ασφαλέστερη, δεν παρέχει κανέναν κίνδυνο. Εξ άλλου και οι αρχαίοι τόνισαν και ύμνησαν την σιωπή: «*Η λέγε τι σιγής κρείττον ή σιγήν έχε*». Κι ακόμα ο Σιμωνίδης είπτε: «*πολλές φορές μετάνιωσα, όταν μίλησα, ποτέ όμως, όταν σιώπησα*». Το να εξυμνήσει επομένως τα μεγάλα και θαυμαστά της Παρθένου, είναι παράτολμο θάρρος και αποκοτιά. Από την άλλη όμως ο υμνογράφος καίγεται από τον πόθο και την αγάπη προς την Υπεραγία Θεοτόκο και δεν κρίνει σκόπιμο να σιωπήσει και να μην εξυμνήσει το μεγαλείο της.

Το φόβο του λάθους και τον κίνδυνο μήπως δεν ανταποκριθεί στο μεγάλο αυτό έργο, τον κατανικάει ο πόθος, που είναι πιο μεγάλος από τον φόβο. Τολμά λοιπόν ή μάλλον τόλμησε να εξυμνήσει την Παρθένο και δίνει σε μας τη δυνατότητα να τον κρίνουμε, αφού όμως λάβουμε υπόψη ότι ο Κύριος είναι εκείνος που πυρπόλησε την καρδιά του και δεν τον έκαψε, όπως και τους Τρεις παίδες. Κι εκείνοι από πόθο και αγαλλίαση έψελναν και ετούτος ο υμνωδός από πόθο και αγαλλίαση κατεχόμενος μας έδωσε αυτό το άριστο αποτέλεσμα, το οποίο θα το επαναλάβει και στον Κανόνα του Πάσχα, γιατί ο ίδιος, ο Ιωάννης Δαμασκηνός, τους έκανε και τους δύο Κανόνες.

Οι εννέα Ωδές αυτού του Κανόνα και φυσικά και αυτής της Καταβασίας, είναι «*συντόνως τεθηγμένοι*» δηλαδή με μεράκι φτιαγμένοι, με πολλή τέχνη και δεξιότητα και γι αυτό ένα τέτοιο κατόρθωμα είναι «*εργώδες*», είναι κάτι που θέλει πολύ κόπο για να φτιαχτεί. Οι ύμνοι αυτοί μοιάζουν με τα υφαντά που γίνονται στον αργαλειό, όπου οι γυναίκες βαζουν όλη τους την καλαισθησία και έχουν ένα ωραίο αποτέλεσμα.

Ο υμνογράφος συγκρατημένος και ταπεινός αναγνωρίζει την αδυναμία του για ένα τέτοιο έργο και ζητά τη βοήθεια ποιας άλλης, της Παναγίας Παρθένου, την οποία ζητεί να εξυμνήσει, γιατί χωρίς την βοήθειά της τίποτα δεν θα καταφέρει. Η προαίρεσή του όμως είναι τόσο μεγάλη, ώστε πιστεύει ότι ,αν η Παναγία του δώσει τόση δύναμη, όση προαίρεση έχει, θα τα καταφέρει. Και πράγματι τα κατάφερε, φυσικά με τη βοήθεια της Παναγίας. Κι έτσι το έργο αυτό, το εργώδες και επίπονο, μας το κληροδότησε σε μας, για να την υμνούμε εις τους αιώνες των αιώνων.

1 □ Άπλητα = α+πλησίον= αυτός που δεν πλησιάζεται, ο απλησίαστος, ο απροσπέλαστος

2 □ Είκαθε Αόρ. του είκω(είκαθον) = υποχωρώ, οπισθοχωρώ, αποσύρομαι.

3 □ άσπετος=α+ειπείν = ανείπωτος, απερίγραπτος, απερίγραπτα μεγάλος

4 □ Συντόνως (σύντονος= ο τεντωμένος ισχυρά) = με συντονισμένες προσπάθειες, με τεταμένη την προσοχή, με περίσκεψη.

5 □ Συντόνως τεθηγμένους ύμνους= αρμονικά ταιριασμένους, τεντωμένους (**σύντονος**= ο οξύς, τεντωμένος, συντονισμένος, σύμφωνος **τέθηγμα**ι του θήγω= οξύνω, παροτρύνω, τεντώνω, ταιριάζω) = ύμνους πολύ καλά (με μεράκι) τεντωμένους, πλεγμένους, συνταιριασμένους, δουλεμένους. Λέξη μεταφορική από τα πανιά που τεντώνουν και πλέκουν στον αργαλειό.

<http://> Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ

<https://bit.ly/3em64iW>